

Nr 225.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bestridande av kostnader för krigsdomstolarnas verksamhet, m. m.; given Stockholms slott den 17 mars 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1933.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anför efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social- och finansdepartementen:

Vid anmälan den 3 januari innevarande år inför Kungl. Maj:t av frågan om reglering av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel anmärkte jag vid punkt [9.] rörande anslag till Svea hovrätt, att jag hade för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att avlåta proposition till 1933 års riksdag med förslag om upphävande av vissa krigsdomstolar. Vid punkt [25.] rörande anslag till civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna förklarade jag det vara min avsikt att ånyo anmäla frågan sedan ett inom departementet utarbetat utkast till lag om upphävande av vissa krigsdomstolar, över vilket utkast yttranden infordrats från domstolar och myndigheter, undergått den överarbetning som kunde befinnas erforderlig samt underställts lagrådets granskning. Då någon förändring med avseende å krigsdomstolarnas verksamhet icke beräknades kunna ske förrän från och med den 1 januari 1934, beslöt Kungl. Maj:t på min hemställan föreslå riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1933/1934 för avlönande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna beräkna ett extra anslag av 54,000 kronor ävensom beräkna ordinarie förslagsanslaget till civil personal vid särskilda krigsrätter m. m. till halva beloppet eller 5,000 kronor. Därjämte beslöt Kungl. Maj:t likaledes på min hemställan att, i avbidan på samma proposition, för bestridande av ersättning till vissa ledamöter i rådhusrätt för befattning med disciplinmål m. m. för budgetåret 1933/1934 beräkna ett extra anslag av 14,000 kronor.

Över det förut omnämnda lagutkastet, vilket funnits bifogat en i ämnet utarbetad promemoria (se prop. 1933 nr 223 bilaga A) ävensom en för frågans bedömande ur ekonomisk synpunkt inom departementet upprättad ytterligare promemoria hava stadsfullmäktige i Stockholm, Vaxholm, Uppsala, Eskilstuna, Strängnäs, Visby, Karlstad, Örebro, Västerås, Falun, Gävle, Härnösand, Östersund, Umeå, Linköping, Jönköping, Eksjö, Växjö, Halmstad, Göteborg, Uddevalla, Borås, Skövde, Karlskrona, Kristianstad, Hälsingborg och Ystad beretts tillfälle att yttra sig. Sist omnämnda promemoria har jämväl för kännedom översänts till, bland andra, militieombudsmannen, de allmänna hovrätterna, krigshovrätten, domhavandena i Stockholms läns västra, Södra Roslags, Livgedingets, Västmanlands västra, Ångermanlands södra, Ångermanlands mellersta, Jämtlands västra, Luleå, Linköpings, Norra och Södra Vedbo härads, Gudhems och Kåkinds härads, Västra Göinge och Norra Åsbo härads domsagor, häradsrätterna i Stockholms läns västra och Södra Roslags domsagor, Åkers och Selebo härads tingslag, Snevringe härads tingslag, Ångermanlands södra domsaga, Sollefteå tingslag, Överluleå tingslag, Linköpings domsaga, Vadsbo södra tingslag och Norra Åsbo härads domsaga, rådhusrätterna i de uppräknade städerna samt arméförvaltningen och marinförvaltningen ävensom styrelsen för Svenska stadsförbundet. Yttrande har dessutom inkommit från styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare.

Sedan utredningen i ämnet numera slutförts, har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat avlåta proposition (nr 223) till riksdagen med förslag till lag

med vissa bestämmelser om krigsdomstolar och rättegången därstädes. Enligt detta lagförslag skola regements- och stationskrigsrätterna vid krigsmakten upphöra och i deras ställe skall allmän underrätt vara första krigsdomstol. Särskild krigsrätt skall hädanefter finnas allenast vid kustflotta och utgöras av en ordförande och ytterligare två ledamöter, vilka jämte erforderligt antal ersättare av Konungen förordnas för viss tid bland dem som förvaltat domar- ämbete och däri ådagalagt insikt och erfarenhet. Militärt mål, varmed förstås mål eller ärende som tillkommer allmän domstol på grund av nyss återgivna stadgande eller ock särskild krigsrätt, skall — därest det tillhör underdomstol — upptagas av allmän underrätt i den ordinarie förläggningssorten för den avdelning av krigsmakten till vilken tilltalad hör eller som målet närmast angår. Tillhör tilltalad eller angår målet närmast kustflotta, vid vilken särskild krigsrätt inrättats, skall målet upptagas av den särskilda krigsrätten. Konungen kan dock, där ett ändamålsenligt ordnande av rättsskipningen det kräver, beträffande viss avdelning eller personal förordna att behörig krigsdomstol skall vara annan allmän underrätt än nu sagts eller särskild krigsrätt. Vidare skall för fullgörande av de åligganden, som enligt strafflagen för krigsmakten ankomma på auditör, Konungen förordna lagfaren befattningshavare vid allmän domstol. Slutligen skola de åligganden som hittills tillkommit krigsfiskal fullgöras i mål vid särskild krigsrätt av den Konungen där förordnat till åklagare men eljest av allmän åklagare vid den underrätt som har att upptaga målet. Nu nämnd åklagare skall även utföra den talan vid underrätt, som hittills ankommit å överkrigsfiskal.

Den nya organisationen är, såsom redan antytts, avsedd att träda i tillämpning den 1 januari 1934.

Enligt de förut omnämnda promemoriorna skulle vid överflyttning av den militära rättsskipningen å de allmänna domstolarna huvudsakligen rådhusrätter komma i fråga. Endast i ett relativt fåtal fall skulle häradsrätt tagas i anspråk såsom forum i militära mål. Den ökning i arbetsbördan, som för rådhusrätternas vidkommande bleve en följd av reformen, beräknades i kostnadspromemorian i allmänhet bliva oväsentlig. I fråga om Stockholms rådhusrätt och rådhusrätten i Karlskrona ansågos dock förhållandena vara något annorlunda, men den ökade belastningen syntes böra medföra en viss utökning av personalen endast i den förstnämnda rådhusrätten. Den av de militära målen föranledda ökningen i de av reformen berörda domsagornas arbetsbörda förklarades i kostnadspromemorian kunna lättas genom att i dessa domsagor anställdes sekreterare.

Till kostnadspromemorian hade såsom bilaga fogats en översikt över den beräknade årliga besparingen för statsverket genom krigsdomstolarnas avskaffande. I denna översikt hade upptagits följande poster och belopp:

	Nuvarande kostnader	Kostnader efter reformen
Personalen vid regements- och stationskrigsrätter, arvoden och expensbidrag	108,000	—
Å äldre stat kvarstående auditör, lön och tjänstgöringspenningar	4,000	4,000
Personalen vid särskilda krigsrätterna, ersättning beräknad efter krigsrättssammanträde samt tre auditörsarvoden å tillhopa 1,300 kr.	16,000	—
Dyrtidstillägg å ovanstående ¹	30,000	1,000
Vikariatsersättning	1,000	—
Rese- och traktamentsersättning	4,000	4,000
Krigshovrätten	34,000	10,000
Ersättning till befattningshavare vid rådhusrätter för deltagande i handläggning av disciplinmål m. m.	—	18,000
Ersättning för juridiskt rådgivarskap i övrigt	—	10,000
Summa kronor	197,000	47,000
	Besparing således	150,000

Innan jag går in på de särskilda anslagsposterna skall jag i korthet återgiva de allmänna synpunkter, vilka några av de hörda myndigheterna anlagt å kostnadsfrågan.

Svea hovrätt yttrade bland annat: Förklaringen till den oväntat gynnsamma besparingssiffran syntes hovrätten ligga däri att vid beräkning av de framtida kostnaderna dels den militära rättsvården icke påförts skälig andel i kostnaderna för vederbörande domstolars verksamhet utan allenast den merkostnad, som i och med införandet av det nya systemet omedelbart skulle uppstå, dels denna merkostnad beräknats alldeles för lågt. Såsom exempel härpå åberopade hovrätten, att bland kostnaderna efter reformen icke redovisats något som helst belopp för de militära målens behandling vid häradsrätt. Även om det omedelbara anställandet av sekreterare i viss domsaga betingades av de militära målens överflyttning, borde enligt kostnadspromemorian sekreterarens avlöning ändock räknas såsom en utgift uteslutande för den civila rättsvården på den grund att enligt annat på prövning beroende förslag sekreterare skulle successivt anställas i domsagorna. Av kalkylerna ville det rent av synas hovrätten, som en härads hövding, vilken finge militära mål på sig överflyttade, icke blott skulle vidkännas den därav föranledda ökning av expenserna utan även nödgas med avsevärt belopp bidraga till avlöningen av en sekreterare, som blivit behöflig på grund av de nämnda målens överflyttning. För åklagarväsendet i militära hål hade ej beräknats någon som helst kostnad för framtiden, oaktat arbetsuppgifterna bleve desamma som förut och åtminstone på ett eller annat håll uppgifternas överflyttande torde föranleda omedelbart behov av ökad arbetskraft. Ett annat exempel erbjöde beräkningen av kostnaderna för de militära målens handläggning i andra instans, vilka kostnader för framtiden upptagits med för lågt belopp. Alltför lågt beräknade voro också posterna ersättning till befattningshavare vid rådhusrätten för deltagande i handläggning av disciplinmål m. m. och ersättning

¹ Dyrtidstillägg utgår ej å ersättning beräknad efter krigsrättssammanträde eller å expensbidrag.

för juridiskt rådgivarskap i övrigt. Vid beräkning av statsverkets utgifter efter reformens genomförande hade icke upptagits någon ersättning till städerna, motsvarande den som utginge för rådhusrätternas befattning med tullmål. Hovrätten hade sig icke bekant, huruvida anspråk på sådan ersättning komme att framställas, och ansåge det vara utan större betydelse i detta sammanhang, huruvida ersättning skulle utgå eller ej. Vid en jämförelse mellan kostnaderna för den nuvarande och den föreslagna ordningen borde man nämligen räkna med de totala kostnaderna för det allmänna och bortse från den omständigheten, huruvida viss kostnad i sista hand drabbade staten eller kommunerna. Av vikt vore däremot, såsom en från kommunalt håll förebragt utredning syntes visa, att de militära målens överflyttning till rådhusrätterna i vissa fall torde föranleda avsevärt större kostnader än i kostnadspromemorian beräknats. Det kunde slutligen tilläggas, att i denna promemoria icke beaktats möjligheten att med bibehållande i princip av den gällande organisationen nedbringa kostnaderna för densamma, exempelvis genom organisatoriska förenklingar eller genom att i större utsträckning än nu låta ersättningen bestämmas efter antalet mål eller eljest efter arbetsbördan. På nu anförda grunder ansåge hovrätten förhoppningarna att genom reformen vinna nämnvärd besparing av allmänna medel så tvivelaktiga, att denna synpunkt borde lämnas åsido vid lösningen av frågan om krigsdomstolarnas avskaffande. Denna borde för övrigt från både principiell och praktisk synpunkt vara av så stor vikt att den i varje fall mycket obetydliga merkostnad, som vid en närmare granskning kunde befinnas vara förenad med den ena eller den andra lösningen, icke borde få fälla utslaget.

Hovrätten över Skåne och Blekinge yttrade, att även om de kostnader, som bleve förknippade med reformen, huvudsakligen i fråga om ytterligare arbetskrafter för vissa rådhusrätter, skulle visa sig större än som antagits, vore hovrätten likväl av den uppfattningen att, sedan rimliga anspråk i detta avseende tillfredsställts, besparingen bleve så betydande, att den i rådande statsfinansiella betryck borde vara i hög grad eftersträfvansvärd.

Krigshovrätten ansåge en eventuell besparing vara av ringa betydelse, då det gällde ett ståndpunktstagande till frågan om den militära rättsskipningens ändamålsenliga organisation. Det för auditörernas ersättare beräknade anslaget måste anses alldeles för lågt. Posten å 10,000 kronor kunde nog beräknas komma i verkligheten uppgå till mångdubbelt högre belopp, särskilt om advokater i större utsträckning anlätades. Anslaget till rese- och traktementsersättning borde säkerligen beräknas högre än som skett, då ökade utgifter kunde emotses för domstolarnas inställelser. Ersättning till sakkunniga borde beräknas — det kunde knappast förutsättas att en militär skulle, då det gällde en rent civil domstol, vara skyldig att i motsats till andra yrkesmän kostnadsfritt tillhandahålla sin sakkunskap. Därest militär rättsskipning, som ju måste anses såsom en statens angelägenhet, över huvud kunde överflyttas å stadsdomstolar, syntes vederbörande städer kunna med fog framställa anspråk på att av staten erhålla full ersättning för ökade kostnader. Om denna ersättning, såsom borde ske, toges i beräkning till sitt fulla belopp, talade all sannolikhet för att den nya ordningen blev för staten lika kostbar som den nuvarande. I alla händelser borde man väl räkna med kostnaderna för det allmänna i dess helhet, och resultatet bleve då detsamma.

Vidare har *militieombudsmannen* ansett det kunna antagas att kostnaderna för den militära rättsskipningen bleve något större efter reformens genomförande än för närvarande av det skäl, att de militära rättegångsmålen hädanefter skulle i första instans handläggas av tre civila domare mot nu endast två. En ej obetydlig del av kostnaderna för sekreterare vore direkt att hän-

föra till de militära målen överflyttning. Vidare torde om advokat anlitas för biträde åt befälhavare, kostnaden bliva jämförelsevis betydande. Vål skulle statsverket genom en överflyttning å rådhusrätter av ifrågavarande uppgifter kunna överföra vissa utgifter å kommunerna, men ett dylikt överförande syntes icke, allra minst under nu rådande svårigheter för kommunerna, vara lämpligt.

Slutligen har *styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare* ansett ur besparingssynpunkt något skäl icke kunna hämtas för att avskaffa krigsdomstolarna, varemot *marinförvaltningen* icke funnit anledning till erinran mot de gjorda beräkningarna av kostnaderna för den militära jurisdiktionen under fredstid sådan densamma utformats enligt det remitterade förslaget.

Departements-
chefen.

De invändningar av mera allmän natur, vilka sålunda anförts emot de under det förberedande utredningsarbetet verkställda kostnadsberäkningarna, synas lämpligen böra komma under bedömande i det följande i samband med behandlingen av de särskilda anslagsposterna. Jag vill emellertid redan nu erinra därom att dessa beräkningar — såsom i kostnadspromemorian jämväl angivits — kommit till uttryck i avrundade tal och sålunda varit avsedda att undergå justering uppåt eller nedåt, ävensom att avvikelser i organisatoriskt hänseende från det ursprungliga förslaget medfört ändrade anslagsbehov.

De allmänna underrätter, vilka enligt förslaget ifrågakomma såsom krigsdomstolar, återfinnas å den i prop. 1933 nr 223 bilaga C intagna tablån. Av denna framgår att de militära målen torde komma att handläggas, förutom vid rådhusrätterna i det övervägande antalet nuvarande militära förläggningsorter, jämväl vid några enstaka häradsrätter. I fråga om de principer vilka varit vägledande vid denna uppdelning får jag hänvisa till vad jag yttrat i samma proposition s. 61.

Det har i det föregående anmärkts, att den av de militära målen föranledda ökningen i de av reformen berörda domsagornas arbetsbördas skulle kunna lättas genom anställande av sekreterare i dessa domsagor. I en till 1933 års riksdag avlåten proposition nr 180 med begäran om anslag till bidrag till domsagornas förvaltning har föreslagits bland annat, att sekreterare skall uppbära avlöning enligt 15:e och sedermera, efter ett och ett halvt års tjänstgöring, enligt 21:a löneklassen i allmänna avlöningsreglementet ävensom att vederbörande häradshövding skall bidra till denna avlöning med ett belopp av 800 kronor om året.

Av den tidigare lämnade redogörelsen för de allmänna synpunkter, vilka några av de hörda myndigheterna anlagt å kostnadsfrågan, framgår att *Svea hovrätt* hyser betänkligheter mot att häradshövding, som får militära mål överflyttade till häradsrätt i av honom omhändertäckt domsaga, skall vidkännas den därav föranledda ökningen i expenser ävensom nödgas bidra till avlöningen av en sekreterare, som blir erforderlig på grund av nämnda måls överflyttning. I samma riktning gå övriga uttalanden i denna del. *Göta hovrätt* yttrar sålunda — i samband med att hovrätten förordar Södra Vedbo häradsrätt såsom forum för mål som härröra från de i Eksjö förlagda trup-

perna — att, om anställande av sekreterare i Norra och Södra Vedbo härads domsaga kräves endast på grund av de militära målens överflyttande till nämnda häradsrätt och för att dylik befattningshavare skall kunna övertaga de uppgifter med avseende å disciplinmålen, som för närvarande ankomma på auditören, det icke kan anses vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att häradshövdingen skall erlägga avsett bidrag till avlönande av ifrågavarande befattningshavare.

Domhavanden i Luleå domsaga finner någon skälig anledning icke kunna utletas därtill att häradshövdingen icke skulle åtnjuta gottgörelse för merkostnader, som skulle drabba honom i form av avlöning åt skrivbiträden, samt utgifter för papper och skrivmateriel. I detta sammanhang anhålles om en lönefyllnad åt häradshövdingen med åtminstone 800 kronor, motsvarande nuvarande auditörens vid Norrbottens regementes krigsrätt expensbidrag. *Domhavanden i Södra Roslags domsaga* anser sig icke kunna underlåta att anmärka på att kostnaderna för dombok, diariet m. m. syntes skola bestidas av häradshövdingen. *Sollefteå tingslags häradsrätt* beräknar omkring 15 extra sammanträden årligen för militära mål, vilket innebär en kostnad för statsverket å 750 kronor. Under förutsättning att den nuvarande tingsordningen i domsagan blir gällande, föreligger ej något behov av sekreterare. Häradsrätten förutsätter slutligen att hela sekreterarearvodet, beräknat till 6,800 kronor, skall gäldas av allmänna medel. Då de nuvarande kostnaderna för Västerorrlands regementes krigsrätt belöpa sig till omkring 4,800 kronor, kommer reformen att medföra en merkostnad å 2,750 kronor. *Domhavanden i Norra och Södra Vedbo härads domsaga* åberopar, att reformen kommer att medföra att ytterligare biträden måste anställas vilket i sin tur innebär, att de nuvarande kanslilokalerna bliva otillräckliga. För häradshövdingen kommer, bland annat genom anställandet av sekreterare, reformen att resultera i en ej oväsentlig ekonomisk uppoffring. Det synes domhavanden egendomligt, om detta skulle kunna anses överensstämmande med rättvisa. *Domhavanden i Gudhems och Kåkindes härads domsaga* beräknar jämväl att utgifterna för renskrift skola bliva betydliga, särskilt i undersökningsmål rörande mera omfattande materiella skador. Att märka är, att häradshövdingen i dylika mål icke kan beräkna någon expeditiönslösen.

Enligt den senast omnämnda tablån skola för handläggning av militära mål ifrågakomma allenast sex häradsrätter. Den ökning i dessa domstolars arbetsbörda, som reformen medför, synes kunna beräknas med ledning av de rättsstatistiska uppgifterna från de krigsrätter, vilkas verksamhet ifrågavarande häradsrätter skola övertaga. Av följande tablå framgår förhållandet mellan årsmedeltalet under treårsperioden 1929—1931 av genom slutligt utslag avgjorda civila och kriminella mål i de domsagor, inom vilka ifrågavarande häradsrätter äro belägna, å ena, samt årsmedeltalet under samma tidsperiod av slutligt handlagda ärenden och genom slutligt utslag avgjorda mål vid de krigsrätter vilka i detta sammanhang komma ifråga, å andra sidan.

Departements-
chefen.

D o m s a g a	Årsmedeltalet av domsagens arbetsbörda åren 1929—1931		Årsmedeltalet av de krigsrätters arbetsbörda åren 1929—1931 vilkas verksamhet skall övertagas av häradsrätt i domsagan			
	Genom slutligt utslag avgjorda civila mål		Genom slutligt utslag avgjorda kriminella mål	Slutligt handlagda ärenden	Genom slutligt utslag avgjorda mål	
	Tredskovis avdömda eller omedelbart medgivna	Övriga			däri talan om ansvar ej förts	däri talan om ansvar förts
Livgedingets domsaga (Väster- och Österrekarne tglgs hrtt och Åkers och Selebo tglgs hrtt)	53	68	158	12	—	5
Ångermanlands mellersta domsaga (Boteå tglgs hrtt och Sollefteå tglgs hrtt)	125	82	334	1	11	42
Luleå domsaga (Överluleå tglgs hrtt, Nederluleå tglgs hrtt och Jokkmokks lappmarks tglgs hrtt)	94	81	445	22	63	40
Norra och Södra Vedbo härads domsaga (Norra Vedbo hrtt och Södra Vedbo hrtt)	109	56	338	2	1	11
Gudhems och Kåkindes härads domsaga (Gudhems hrtt och Kåkindes hrtt)	19	33	103	14	—	35
Västra Göinge domsaga	152	99	289	—	—	—

Av denna uppställning framgår att den arbetsökning som i och med överflyttningen av de militära målen torde vara att förvänta i de domsagor, i vilka Åkers och Selebo tingslag och Södra Vedbo härad ingå, samt i Västra Göinge domsaga måste betecknas såsom ringa. I dessa domsagor torde ifrågavarande arbetsökning icke kunna beräknas medföra någon nämnvärd höjning i vederbörande häradshövdingars expenser. Beträffande övriga domsagor torde kompenstation för den ökning i förvaltningskostnader, som den föreslagna reformen kan väntas medföra, böra beredas vederbörande häradshövdingar genom lönefyllnad med anlitande av anslaget till partiell löneförbättring för häradshövdingarna.

För fullgörande av *auditörsgöromål* torde anställande av sekreterare påkallas i följande av de i tabellen upptagna domsagor, nämligen Livgedingets, Norra och Södra Vedbo härads, Ångermanlands mellersta, Luleå samt Gudhems och Kåkindes härads domsagor. Någon ändring beträffande den föreslagna bidragsskyldigheten från häradshövdingens sida till sekreterarens avlönande finner jag icke böra ifrågakomma i domsaga där häradsrätt tjänstgör såsom krigsdomstol. Om med hänsyn till krigsdomstolsreformen sekreterare anställs i domsaga, där detta ej är påkallat på grund av redan befintlig arbetsbörda, torde nämligen i stället andre notarietjänsten i sådan domsaga kunna undvaras. Då enligt framlagt förslag häradshövdingens bidragsskyldighet till nämnda båda befattningshavares avlöningar är densamma, är det ur denna synpunkt likgiltigt huruvida sekre-

terare eller andre notarie finnes anställd i domsagan. Och ur arbetssynpunkt måste det anses fördelaktigare för häradsförvaldingen att ha till sitt förfogande den mera kvalificerade arbetskraft som sekreteraren representerar. Då det vidare är ett önskemål att sekreterare så småningom anställas i allt flera domsagor, synes det lämpligt att början göres med bland annat de domsagor som beröras av krigsdomstolsreformen.

Såsom av vad tidigare anförts framgår har i samband med förslaget om den militära rättsskipningens överflyttande å vissa rådhusrätter fråga uppkommit om skyldighet för statsverket att ersätta de kostnader, som kunna föranledas av en dylik åtgärd. I de förut omnämnda promemoriorna hade icke ifrågasatts någon ersättning till rådhusrätterna för domstolsbehandlingen av de militära målen. Enligt det ursprungliga förslaget hade — såsom av den i kostnadspromemorian intagna översikten framgick — ersättning allenast beräknats till sådana befattningshavare vid rådhusrätterna, vilka avsågos skola övertaga de nuvarande auditörernas befattning med disciplinmål och rådgivande verksamhet m. m. Innan jag lämnar en redogörelse för myndigheternas yttranden i denna del, vill jag i korthet återgiva vad som tidigare förekommit i detta ämne.

I ett förslag i krigslagstiftningsfrågan, som av Kungl. Maj:tt framlades vid 1914 års senare riksdag, hade systemet med särskilda krigsdomstolar bibehållits. Emellertid väcktes i anledning av propositionen motion i andra kammaren av herrar Lindhagen och Persson i Norrköping om krigsrättsmålen överflyttande till de allmänna domstolarna. I kostnadsfrågan anförde motionärerna bland annat:

Det hade visats, att tillskottet i arbetsböda för de allmänna domstolarna genom militärmålen övertagande i allmänhet vore ytterst ringa. I fråga om de endast av staten avlönade underrätterna på landet spelade överflyttningen i kostnadsavseende ingen annan roll, än att viss reseersättning kunde komma att utgå, i händelse det kunde komma i fråga att hålla urtima ting å vissa lägerplatser. Beträffande rådhusrätterna, vilkas direkta avlöning utginge av kommunala medel, kunde naturligtvis en ändring i lagstiftningen om forum ej medföra några anspråk från kommunernas sida på lönetillskott från statsverket. De enda rådhusrätter, som i nämnvärd mån skulle komma att beröras av överflyttningen, vore för övrigt rådhusrätterna i Karlskrona och Stockholm.

Sedan vid 1920 års riksdag motioner väckts i första kammaren av herr Lindhagen och i andra kammaren av herr Vennerström m. fl. avseende krigsdomstolarnas avskaffande, yttrade första lagutskottet i kostnadsfrågan bl. a., att staten — i den mån rådhusrätterna komme att övertaga även den militära rättsskipningen — icke torde kunna undgå att till städerna utgiva ersättning för den kostnad detta övertagande givetvis måste förorsaka städerna.

1920 års krigslagstiftningskommitté anförde i frågan om ersättningen till rådhusrätterna:

Det torde vara självfallet, såsom ock av första lagutskottet vid 1920 års riksdag framhållits, att, i händelse de militära brottmålen överflyttades från

krigsrätterna till de allmänna domstolarna, staten icke kunde undgå att till stadsdomarna lämna viss ersättning för behandlingen av de militära brottmålen. I detta avseende erinrades, att enligt kungl. cirkuläret den 21 april 1841 i fråga om tullmål den regeln gällde, att vederbörande rådhusrätt vore skyldig utan ersättning handlägga de sex första under året förekommande tullmålen, varefter statsverket erlade en summa av femton kronor för varje mål, som därutöver förekomme. Vid bestämmande av den ersättning, som lämpligen borde utgå till de allmänna domstolarna för behandlingen av militära brottmål, syntes det belopp, som erlades för tullmål, vara alltför lågt med hänsyn dels till tullmålens relativt enklare beskaffenhet och likformighet, dels ock till den avsevärda förändring av penningvärdet, som sedan 1841 ägt rum. Vid beräkningen av kostnaderna för ifrågavarande reform hade kommittén förslagsvis räknat med ett ersättningsbelopp av 30 kronor för varje mål, vilket syntes i stort sett vara fullt tillräckligt för täckande av vederbörande domstolars ökade kostnader. Ehuru väl dessa kostnader endast vore approximativt beräknade, hade kommittén icke ansett sig böra i sakens nuvarande läge göra några mera detaljerade kalkyler genom infordrande av närmare utredning från vederbörande underrätter, då betänkandet, om det bleve föremål för vidare åtgärder, torde komma att remitteras till ifrågavarande domstolar, vilka därvid icke torde underlåta att förebringa eventuellt erforderlig utredning i detta hänseende. I händelse fog härför ansåges föreliggande, kunde ju särskilda grunder för ersättningsbeloppens bestämmande i ett eller annat fall fastställas.

I flertalet av de i nu förevarande ärende avgivna yttrandena hava de ekonomiska konsekvenserna av de militära målens överflyttning å rådhusrätterna upptagits till behandling. Från städernas sida har i stort sett enighet rått därom att staten, därest den föreslagna reformen komme att genomföras, icke kunde undgå att ersätta städerna deras i anledning härav orsakade kostnader för domstols- och åklagarpersonal, renskrivning m. m. Denna uppfattning har kommit till uttryck på olika sätt.

Stadsfullmäktige i Örebro anföra sålunda bland annat: Metoden att på städernas bekostnad i besparings- och andra syften genomföra reformer på ett rent statligt område, torde av städerna icke kunna stillatigande godtagas. Statens besparingssträvanden hade redan förut visat tendens att gå ut över kommunerna. Det föreliggande förslaget vore ägnat att ingiva städerna de allvarligaste farhågor gentemot en fortsatt utveckling av statligt besparingsnit efter dylika linjer. I fråga om flera städer, bl. a. Örebro, torde det kunna ifrågasättas om reformen kunde genomföras utan omedelbara och direkta kostnader för staden. Men ersättning borde givetvis utgå, även där dylik omedelbar och särskild kostnad icke kunde påvisas. Även om i någon stad, såsom naturligt vore, då en domstols organisation icke kunde helt anpassas efter behoven för ögonblicket, den nuvarande domstolsorganisationen erbjöde sådan marginal mellan arbetsbördan och gränsen för organisationens arbetsmöjligheter, att ett övertagande av ifrågavarande angelägenheter skulle kunna ske utan omedelbara särskilda kostnader av praktisk betydelse, vore denna marginal givetvis av staden åstadkommen i syfte att möta den så att säga normala utvecklingens krav.

Det vore endast en tidsfråga, på många håll troligen på mycket kort sikt, när utvecklingen och det ordinarie domstolsarbetets ökning krävde större organisation. Den merkostnad, som i sålunda förutsatta fall föranleddes av den militära rättsskipningens övertagande, vore givetvis icke borteliminerad, ehuru densamma icke omedelbart gjorde sig gällande.

Det syntes icke föreligga någon som helst anledning, att staten skulle för nu ifrågavarande ändamål utan ersättning taga i anspråk den marginal mellan arbetsbördan och prestationsmöjlighet, som på något håll kunde vara tillfinnandes, och därigenom framflytta tidpunkten för en nödig utökning av organisationen.

Stockholms rådhusrätt anför i anslutning till vad som återgivits i prop. 1933 nr 223 s. 30 o. f. av dess yttrande i ämnet:

Även om man av 1920 års kommittés uttalande rörande städernas skyldighet att ställa sig till efterrättelse vad statsmakterna besluta i fråga om det sätt och inom vilka områden rättsskipningen skall utövas kunde draga den slutsatsen, att städerna icke kunde motsätta sig krigsrättsmålens läggande på städernas domstolar, vore därmed dock icke sagt, att detta skulle kunna ske utan att medföra några anspråk från kommunernas sida på bidrag från statsverket, i den mån ökade kostnader uppkomme. 1920 års kommitté hade ock utgått från att statsverket icke kunde undgå att lämna vederlag för den arbetsbördan, som staten i och med krigsrättsmålen överlämnade till stadsdomstolarna. Föreliggande förslag utginge från en motsatt ståndpunkt. Rådhusrätten kunde ej finna annat än att kommitténs ståndpunkt vore den riktigare, allenast med den modifikation, att eventuella ersättningsanspråk torde böra begränsas till de fall, då någon merkostnad verkligen kunde påvisas, och att den av kommittén föreslagna ersättningsformen alltså måhända vore mindre lyckligt vald. Det förhölle sig tvivelsutan så, att städerna icke kunde undgå att bära kostnaderna för en ändring i lagstiftningen, som medförde helt *nya* bördor för deras domstolar. Men förhållandet syntes ligga något annorlunda till då det, såsom enligt föreliggande förslag, vore fråga om att upphäva en bestående, av staten bekostad anordning och överflytta dess arbetsuppgifter å stadsdomstolarna. Det rättsläge, vari städerna befunde sig med avseende å sitt domstolsväsen, torde bygga på den naturliga förutsättningen, att bestående arbetsfördelning mellan statens och stadens organ icke ensidigt rubbades genom dylika åtgöranden från statens sida, med mindre än att skäligt vederlag lämnades. Ett motsatt förfaringsätt måste enligt rådhusrättens mening karakteriseras såsom ett maktmissbruk från statens sida gentemot städerna.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet har framhållit, att några historiskt betingade skäl för att städerna skulle vara skyldiga att svara även för den militära rättsskipningen tydligen ej stått tillbuds. I verkligheten syntes valet av plats för en regementsförläggning knappast heller utgöra en skälig grund för att åsamka staden utgifter för den med förläggningen följande militära rättsskipningen och ombesörjandet av åklagaregöromålen i samband därmed.

Rådhusrätten i Gävle påpekar att en ekonomisk uppgörelse mellan städerna och staten förutsatts skola äga rum vid statens övertagande av städernas domstolsväsen. Nu ginge man tvärt emot de principer som varit bestämmande för den stora processutredningen. Redan detta vore anmärkningsvärt. Men när förslaget framfördes utan tanke på ekonomisk kompensation, funne rådhusrätten den konstitutionella grunden för förfarandet kunna starkt ifrågasättas. *Rådhusrätten i Örebro* anser att om rådhusrätten genom ett statens maktbud skulle åläggas att avdöma specialmål, föranledda av en utanför staden belägen militär inrättning — Livregementets grenadjärers kaserner äro belägna i Långbro socken — framstår en underlåtenhet från statens sida att härför lämna skälig ersättning som än mindre försvarlig än i andra fall.

I några fall hava städernas inställning till hela reformen gjorts beroende av frågan om ersättning för vederbörande rådhusrätters övertagande av de

nya arbetsuppgifterna. Sålunda hava *stadsfullmäktige i Gävle, Halmstad, Visby, Strängnäs, Karlstad* och *Umeå* förklarar sig förutsätta att kommunerna varken nu eller framdeles genom reformen tillskyndades några kostnader. *Stadsfullmäktige i Borås* ha enär i det föreliggande lagförslaget ej förutsatts, att staden nöjaktigt skulle kompenseras för de arbetsuppgifter och kostnader, som genom omorganisationen skulle överflyttas från statsverket till staden, förklarar sig avstyrka omorganisationsförslaget intill dess sådan kompenstation upptoges.

Beträffande omfattningen av den av reformen föranledda ökningen i rådhusrätternas arbetsbörda m. m. samt därav förorsakade kostnader hava allenast en del städer förebragt utredning.

Stockholms rådhusrätt har i detta hänseende i huvudsak anført:

Den undersökning rådhusrätten verkställt hade givit till resultat, att, därest icke den militära rättsvården skulle genom reformen undergå en betydande försämring, tillskottet i arbetskrafter måste göras ganska stort. Till belysande av personalbehovet för de militära målen hade ansetts kunna tjäna antalet dagar, under vilka de fyra krigsdomare, vilkas mål i huvudsak enligt förslaget skulle tillhöra *Stockholms rådhusrätt*, under år 1931 varit upptagna av krigsrättssammanträden. Detta antal hade befunnits utgöra omkring 162, alltså i genomsnitt mer än varannan helgfri dag.

Vid beräkningen av personalbehovet torde man icke kunna taga egentlig hänsyn till förhoppningar om en ytterligare nedgång av de militära målen. Fluktuationer kunde förekomma bland annat med hänsyn till den militära rekryterings olika utfall under olika år. Rådhusrättens nuvarande personalbestånd lämnade icke utrymme för ett så väsentligt tillskott i arbete, som förslaget syntes medföra. Det vore visserligen sant, att åtskilliga ledamöter av rådhusrätten vid sidan av sin tjänst därstädes innehade andra uppdrag och enkannerligen sådana i egenskap av krigsdomare eller auditörer. Förmågan att bära den större arbetsbörda, som följde av en dylik ställning, vore emellertid i hög grad individuell. Bland de vid *Stockholms rådhusrätt* anställda militärjuristerna inträffade det för övrigt ej alltför sällan, att de av sin tjänstgöring i rådhusrätten vore hindrade att förrätta sina göromål vid krigsdomstolen och förty nödgades uppdraga dessa åt en vice befattningshavare. Redan med nuvarande arbetsmängd försloge icke rådhusrättens för vanliga fall tillmätta arbetskrafter vid mera avsevärda tillfälliga ökningar, utan ej sällan måste förstärkning med extra ledamöter ske. Den minskning i arbetet som skulle vara att motse genom den med 1933 ikraftträdande inskrivningsreformen vore i huvudsak endast skenbar. För de ledamöter, som i framtiden komme att tjänstgöra såsom inskrivningsdomare, innebure den nya ordningen icke någon lättnad utan tvärtom ökat arbete och ökat ansvar. För de två ledamöter, borgmästaren och andre rådmannen å första avdelningen, som genom reformen helt eller till största delen befriades från ledamotskapet i inskrivningsärendena, funnes andra trängande uppgifter i beredskap, vilka komme att mer än uppväga den vunna lättnaden. Det kunde med fog ifrågasättas att för handläggningen av de militära målen inrätta en helt ny avdelning. Emellertid mötte mot en sådan åtgärd svårigheter redan med hänsyn till lokalförhållandena. Det torde då endast återstå att söka inpassa dessa mål å någon av de befintliga avdelningarna. På utav rådhusrätten åberopade skäl syntes därvid i främsta rummet den sist tillkomna avdelningen, den åttonde, böra ifrågakomma.

Efter att hava närmare redogjort för åttonde avdelningens nuvarande organisation och arbetsförhållanden, beräknade rådhusrätten — med utgångspunkt från att resor utom *Stockholm* icke skulle ifrågakomma — personalbehovet

sålunda. För krigsrättsmålen handläggning krävdes enligt rådhusrättens uppfattning ovillkorligen en särskild ordförande. För protokollsföringen krävdes vidare en assessor, vilken med hänsyn till svårighetsgraden av många av de förekommande målen syntes böra erhålla förste assessors grad. Slutligen erfordrades en rådman såsom bisittare, då ju besättningen i dessa mål givetvis icke finge göras mindre kvalificerad än i övriga mål.

Det nu sagda hade endast avseende å de egentliga krigsrättsmålen, d. v. s. de, som enligt nuvarande lagstiftning under alla förhållanden skulle gå till fulltalig krigsrätt. Härtill komme de s. k. persedelmålen, vilka enligt 12 § i förslaget skulle handläggas av en enda lagfaren ledamot av rådhusrätten »i rättens ställe». I vissa fall kunde även dylika mål vara av sådan betydighet, att de borde i fortsättningen handläggas av rådhusrätten själv, såsom ock i lagpromemorian förutsatts. Vilka ledamöter av rätten, som eljest borde anlitas för handläggning av dylika mål, torde för närvarande vara svårt att bedöma. Närmast till hands låge att därtill utse den ledamot, som icke förde ordet och ej heller förde protokollet. Emellertid torde det icke vara möjligt att begränsa denna tjänstgöring till endast de tre ledamöter, som enligt vad förut nämnts skulle tillhöra rådhusrätten, då den handlade militära mål, bland annat enär det skulle kunna inträffa att, då en av dem vore upptagen av persedelmål, rätten i dess helhet icke skulle kunna sammanträda, vilket dock mången gång torde bliva nödvändigt. Det torde därför vara nödigt att därtill anlita även andra ledamöter av rådhusrätten. I den mån så bleve fallet, torde detta kanske icke låta sig göra utan att bereda dem särskild ersättning för denna tjänstgöring, vilken skulle komma att innebära ett tillägg till de motsvarande tjänstemän eljest åliggande tjänsteplikter.

De sannolika kostnaderna för krigsrättsgörömmålen övertagande av rådhusrätten skulle kunna beräknas sålunda:

En rådman, tillika rättens ordförande, begynnelseavlönning	kr. 12,000
En rådman såsom bisittare, d:o	» 12,000
En förste assessor, d:o	» 9,300
Ett skrivbiträde, d:o	» 1,920
En stadstjänare, d:o	» 2,400
Löneförhöjningar (ålderstillägg)	» 6,510
Rörligt lönetillägg, f. n. cirka	» 7,000
Skrivkostnader, andel i vikariatsarvoden; pensioner, tillfälliga förstärkningar och övrig extra personal m. m., förslagsvis beräknat till	» 8,870

Summa cirka kr. 60,000.

Att beräkningen i vad anginge sistnämnda post vore helt och hållet ungefärlig, ansåge rådhusrätten icke behöva särskilt framhållas.

Rådhusrätten ansåge vidare att för utförande av åtal i militära mål erfordrades en särskild åklagare, vilket skulle draga en årlig kostnad om cirka 13,000 kronor.

Stadsfullmäktige i Stockholm, som tagit del av rådhusrättens utredning i ämnet, hava förklarar att, i händelse det föreliggande förslaget komme till genomförande, statsverket borde bestrida de merkostnader för staden, som därav föranleddes.

Stadsfullmäktige i Uppsala hava jämväl lämnat en redogörelse för huru överflyttningen av de militära målen kunde beräknas inverka på därvarande rådhusrätts organisation och arbetsförhållanden samt därvid anfört:

Då de militära målen huvudsakligen vore av brottmåls natur, vore det självfallet att förändret av domboken över sådana mål skulle komma att åvila brottmålsrådmannen. Likaså komme givetvis de i 6 § i lagutkastet angivna ålig-

gandena att ingå i sistnämnda befattningshavares göromål. Då brottmålsrådsmanstjänsten redan nu vore synnerligen arbetstygnd, syntes en jämkning i arbetsordningen böra ske därhän, att notarii publicigöromålen överfördes å magistratsrådsmanstjänsten. Uppdragen såsom sekreterare och ombudsman hos fattigvårdsstyrelsen samt barnvårdsnämnden hade intill utgången av år 1932 varit förenade med avlöningar om tillhoppa i runt tal 3,400 kronor. Genom tidigare träffad överenskommelse hade uppdragen emellertid överförts från hittillsvarande befattningshavaren till magistratsrådsmanen, genom vilken åtgärd staden gjort en besparing av omkring 2,900 kronor. Efter en återgång till den förutvarande organisationen av dessa uppdrags fullgörande, skulle alltså nämnda besparing bortfalla. Då rådhusrättens nuvarande ledamöter icke enligt gällande arbetsordning torde kunna anses vara skyldiga att åtaga sig den föreslagna rådgivande verksamheten vid handläggning av disciplinmål, syntes det icke kunna undgås att den befattningshavare vid rådhusrätten, som åtog sig denna verksamhet, bereddes skälig ersättning. Enligt promemorian angående kostnaderna för den militära jurisdiktionen hade det föreslagna ersättningsbeloppet till ifrågakvarande befattningshavare vid rådhusrätten i Uppsala beräknats till 600 kronor, till vilket belopp ersättningen alltså lägst torde komma att uppgå. Enligt av magistraten gjord beräkning av merkostnaden för skrivmateriel och extra skrivhjälp för de militära målen inom rådhusrätten uppginge densamma till 200 å 300 kronor. Sammanlagda kostnaderna för förslaget genomförande belöpte sig alltså för Uppsala stads vidkommande till omkring 3,800 kronor för år, för vilken ökade utgift staden i händelse av förslaget genomförande ansåge sig vara berättigad att erhålla full ersättning av statsmedel.

Stadsfullmäktige i Karlskrona hava erinrat om att förslag vore å bane att omorganisera magistraten och rådhusrätten därstädes. Den föreslagna organisationen bleve enligt stadsfullmäktige ej tillräcklig, därest åliggandena komme att utökas så väsentligt som ett överflyttande av krigsrättsmålen måste nödvändiggöra, lika litet som den nuvarande organisationen utan tillskott av arbetskraft kunde mottaga den avsedda ökningen i arbetsbördan. Att bestämt angiva de kostnader, som genom överflyttningen komme att åsamkas staden, vore nu ej möjligt, men stadsfullmäktige saknade anledning antaga, att de ej komme att uppgå till ett av rådhusrätten beräknat belopp, 19,933 kronor, vartill borde läggas vissa expenskostnader m. m., av stadsfullmäktige uppskattade till c:a 2,000 kronor. Ett bestämt villkor för att krigsrättsmålen för i Karlskrona förlagda truppförband skulle handläggas vid rådhusrätten i Karlskrona borde vara, att staden tillförsäkrades ett vederlag av minst 22,000 kronor för år eller däremot svarande kapitalbelopp. — *Rådhusrättens* beräkningar ställde sig sålunda:

Arvode åt en ordförande å en andra avdelning	kronor	1,000
Avlöning till en rådman, inkl. ålders- och dyrortstillägg.....	»	12,850
Avlöning till ett skrivbiträde inkl. ålders- och dyrortstillägg ..	»	2,189
Avlöningsförhöjning till stadsfiskalen	»	1,744
Semesterarvoden	»	750
Pensionskostnader	»	1,100
Skrivmateriel m. m.	»	300

Summa kronor 19,933.

Stadsfullmäktige i Göteborg anse att de militära målen böra handläggas vid rådhusrättens brottmålsavdelning, som är femte avdelningen. Denna avdelning vore emellertid redan nu så arbetstygnd, att en ytterligare ökning av

göromålen kunde befaras nödvändiggöra ökning av antalet befattningshavare å avdelningen. Om domstolen i regel komme att sammanträda å den militära förläggningssorten, komme detta att inverka särskilt förryckande på avdelningens arbete. Att för närvarande beräkna storleken av kostnaderna för rådhusrättens övertagande av de militära målen vore förenat med vissa svårigheter. De nuvarande arvoden till befattningshavarna vid Göta artilleriregementes krigsrätt (krigsdomare, auditör och krigsfiskal) tillhopa 2,600 kronor jämte 80 kronor per sammanträde för nämnda tre personer gemensamt, då krigsrätten handlade mål rörande militärpersoner som icke tillhörde Göta artilleriregemente, vore emellertid otillräckliga efter reformens genomförande. Enär det nuvarande antalet civila domstolsledamöter för handläggning av militära mål enligt förslaget skulle utökas från 2 till 3, erfordrades alltså arvode till ytterligare en ledamot. Detta arvode borde beräknas lägst efter de grunder som gällde för arvoden till först angivna tre personer. Omständigheterna kunde jämväl föranleda anställandet av ytterligare arbetskrafter vid rådhusrätten. Till de angivna kostnaderna finge även läggas andel i utgifter för skrivbiträde och vaktmästare samt vikariatsarvoden, pensioner samt lokaler med värme, belysning och städning. Slutligen borde för den händelse rådhusrättens sessioner förlades till annan plats inom eller utom staden än rådhuset, viss tilläggsersättning utgå med hänsyn till den tidsspillan som däri genom uppstode för domstolens ledamöter.

Stadsfullmäktige i Hälsingborg, som bestritt varje skyldighet för staden att utan skälighets ersättning låta rådhusrätten övertaga den militära rättsskipningen och därmed sammanhängande bestyr, ha åberopat en av magistraten verkställd utredning i ämnet däri den årliga ersättningen till staden beräknats till 2,267 kronor.

Vidare hava *stadsfullmäktige i Östersund* samt *rådhusrätten i Umeå* ifrågasatt ersättning efter samma grunder som de efter vilka den nuvarande krigsrättspersonalen avlönades, under det att *stadsfullmäktige i Växjö* ansett reformen för sitt vidkommande allenast föranleda en obetydlig ökning i utgifterna för skrivmaterialier och andra expenser. Slutligen hava *stadsfullmäktige i Västerås* ifrågasatt ersättning — förutom för eventuell påvisbar kostnadsökning — jämväl för en skälighets andel i stadens kostnader för rådhusrätten över huvud i den mån denna genom reformen belastades med rådhusrätten eljest ovidkommande göromål och ekonomisk lättnad samtidigt beredd statsverket. *Rådhusrätten* har däremot å sin sida yttrat, att i de fall, då överflyttningen endast innebure, att domstolen komme att få handlägga sådana militära mål som, i avsaknad av specialbestämmelser rörande dem, enligt allmänna forumregler skolat tillhöra domstolens avgörande, torde något berättigat anspråk på ersättning icke kunna göras. Men om till en domstol överfördes mål, som enligt vanliga regler icke hade något samband med domstolens verksamhet, krävde rättvisan, att skälighets ersättning av statsmedel utginge till stadsdomstolens befattningshavare.

I åtskilliga av de avgivna yttrandena har framhållits, att i de fall där ersättning ansåges skola utgå, denna borde av statsverket utbetalas direkt till vederbörande stad och icke till viss eller vissa befattningshavare i den av staden bekostade rådhusrätten.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet har i sitt yttrande, vilket åberopats av flera städer, härutinnan anfört, att stadsdomstolarnas ledamöter och tjänstemän vore avlönade av städerna, som därför med all rätt torde kunna förbehålla sig att få ett ord med i laget, när det gällde dessas arbetsområden. Att städerna skulle kunna helt avkopplas från inflytande på ersättningsfrågan syntes

uteslutet; denna fråga måste bliva en angelägenhet staten och städerna emellan.

Departements-
chefen.

Skyldigheten att bekosta för rättsskipningen erforderliga organ får anses tillkomma i första hand staten. Denna skyldighet åvilar emellertid, såvitt angår första instansen i det svenska domstolssystemet, i flertalet städer på grund av historiska förhållanden kommunerna. De med kommunala medel bekostade stadsdomstolarnas organisation och verksamhet hava dock genom tiderna varit föremål för statlig reglering såväl i lagstiftningsväg som i administrativ ordning. Enighet torde i stort sett råda därom att städerna äro skyldiga ställa sig till efterrättelse vad statsmakterna besluta ej endast i fråga om det sätt varpå rådhusrätterna skola utöva sin dömande myndighet utan även beträffande rådhusrätternas domsområden. Att under vissa rådhusrätters prövning lägga mål och ärenden, vilka tidigare handlagts av andra, statliga domstolar, kan sålunda icke i och för sig anses stridande mot städernas rätt till egen rättsskipning. Jag får i sådant hänseende hänvisa till vad jag i annat sammanhang yttrat (se prop. 1933 nr 223 s. 53 o. f.).

I anslutning härtill har jag vidare anfört (s. 55), att i och för sig ett från allmänna processuella synpunkter å rådhusrätterna överfört tillskott av mål icke lärer kunna anses utgöra någon giltig grund för ett ersättningskrav. Jag anser nämligen, att då rådhusrätterna äro inordnade i det allmänna domstolssystemet, innebär detta en skyldighet för städerna att svara för de kostnader, som må bliva en följd av att rådhusrätterna, i likhet med övriga allmänna domstolar, måste organisatoriskt anpassas efter nya processuella lagbestämmelser. Vidare får väl den förmån, som rätten till egen domstol i första instans kan anses innebära för städerna, uppväga de olägenheter i ekonomiskt hänseende, vilka kunna bli en följd av att på grund av ändringar i lagstiftningen rådhusrätternas arbetsbörda i ett eller annat avseende ökas. En ändring i gällande forumbestämmelser måste sålunda kunna vidtagas utan att därav följer någon som helst skyldighet för staten att ersätta städerna för de kostnader som en dylik åtgärd tilläventyrs må hava till följd. Ej heller synas bärande skäl kunna åberopas för den av Stockholms rådhusrätt åberopade modifierade ståndpunkten att städerna väl skulle vara skyldiga att bära kostnaderna för en sådan ändring i lagstiftningen, som medförde helt nya bördor för rådhusrätterna, men icke kostnader föranledda av upphävandet av en bestående, av staten bekostad anordning.

I detta sammanhang vill jag tillbakavisa det av flera myndigheter framförda påståendet att den föreslagna reformen vore ett led i en statsmakternas strävan att å kommunerna överflytta ekonomiska bördor av statlig natur. Att något sådant icke varit avsett torde med all önskvärd tydlighet framgå av vad som från olika håll anförts — ej minst inom riksdagen — under de år utredningsarbetet i detta ämne pågått. I processreformen ingår också en strävan att i allt större utsträckning från städerna till staten överflytta kostnaderna just för rättsvården. De skäl som föranlett framläggande av ifrågasvarande förslag till de nuvarande krigsdomstolarnas avskaffande ligga på ett helt annat område än det ekonomiska. Jag hänvisar härutinnan till motiveringen

i prop. 1933 nr 223. Visserligen medför den föreslagna reformen en icke oväsentlig årlig besparing för statsverket. Men denna besparing motsvaras ingalunda av kostnadsökning för kommunerna. De av städerna beräknade arbets- och kostnadsökningarna till följd av de militära målens övertagande äro nämligen i hög grad överdrivna. I nästan samtliga fall representerar antalet av de militära mål, som för framtiden komma att handläggas vid de olika rådhusrätterna, en arbetsbörda vilken utan någon som helst svårighet kan av dem bäras med deras nuvarande organisation. Jag hänvisar i sådant hänseende till en särskild tablå¹, vilken uppgjorts efter samma grunder som den tidigare av mig i samband med behandlingen av vissa häradsrätter (s. 8) återopade.

Av denna tablå framgår att den beräknade ökningen av antalet mål och ärenden vid flertalet rådhusrätter torde bliva relativt obetydlig och ingalunda i och för sig kunna motivera anställandet av ytterligare domstols- eller åklagarpersonal. I ett par av de i ämnet avgivna yttrandena har givits uttryck åt den uppfattningen att den ifrågasatta reformen skulle innebära en icke oväsentlig ökning av en viss rådhusrättsavdelnings eller en viss ledamots arbetsbörda. Gentemot detta vill jag endast framhålla att vid bedömandet av den inverkan, som en förändring i forumreglerna kan komma att medföra för en domstols arbetsförhållanden, domstolen tydligen måste behandlas som en enhet. Tillkomsten av nya arbetsuppgifter för domstolen kunna sålunda komma att medföra förskjutningar i de för tillfället gällande bestämmelserna angående målens fördelning mellan olika avdelningar och rotlar.

Den enda rådhusrätt som erhåller ett tillskott i arbetsbörda av den betydelse, att det kan bliva tal om behov av någon ringa ökning i domstolspersonalen, är Stockholms rådhusrätt. För staten föreligger emellertid så mycket mindre skäl att av billighetshänsyn bidra till den oväsentliga kostnadsökning, vilken skulle bliva förbunden härmed, som genom den förlidet år genomförda lagstiftningen om inskrivningsväsendet måste hava beretts samma rådhusrätt en lättnad i arbetsbörda jämförlig med det tillskott häri som övertagandet av de militära målen innebär. Rådhusrätten i Karlskrona, som därefter emottager det största tillskottet av nya mål, är för närvarande försedd med så rikliga arbetskrafter i förhållande till rådhusrättens ringa arbetsbörda, att först tillkomsten av de militära målen synes göra den nuvarande organisationen försvarlig. Något tillskott av arbetskraft kan icke, såsom stadsfullmäktige i Karlskrona antagit, bliva behövt. Enligt min mening kan till och med en ifrågasatt indragning av en rådmans tjänst och dennas ersättande med en stadsnotariebefattning genomföras trots de militära målens överflyttande till rådhusrätten. Beträffande övriga rådhusrätter läser av tablå framgå, att någon personalökning ej kan komma i fråga som följd av militärmålen övertagande.

Förklaringen till att så betydande besparingar kunna göras för statsverket utan att målens överflyttande på de allmänna domstolarna medför någon avsevärd kostnadsökning för dessa ligger helt enkelt däruti, att den nuvarande krigsdomstolsorganisationen utgjort en onödig överbyggnad på det allmänna

¹ Införd å nästa sida.

Rådhusrätt och antal jurister i rådhusrätten	Årsmedeltalet av rådhus- rättens arbetsbörda åren 1929—1931			Årsmedeltalet av de krigsrätters arbetsbörda åren 1929—1931 vilkas verksamhet skall över- tagas av rådhusrätten			
	Genom slutligt ut- slag avgjorda civila mål		Genom slutligt utslag avgjorda krimi- nella mål	Slutligt hand- lagda ärenden	Genom slutligt utslag avgjorda mål		
	Tredskovis avdömda eller ome- delbart medgivna	Övriga			däri talan om an- svar ej förts	däri talan om an- svar förts	
Stockholms rådhusrätt	159.	3,455	2,669	5,166	248	248	3 115
Rådhusrätten i Uppsala	4.	191	68	676	25	—	8
» » Visby	2.	191	42	363	4	—	6
» » Karlstad	4.	297	52	972	2	—	4
» » Örebro	5.	287	106	819	6	—	16
» » Västerås	5.	144	62	626			
» » Falun	3.	168	30	268	1	1	13
» » Gävle	6.	228	62	1,496	4	8	8
» » Härnösand	3.	170	54	506	—	—	—
» » Östersund	5.	474	84	350	39	1	30
» » Umeå	2.	273	63	629	3	12	41
» » Linköping	5.	151	86	444	9	1	15
» » Jönköping	4.	184	70	626	15	11	6
» » Växjö	2.	169	50	225	2	—	5
» » Halmstad	3.	94	41	602	5	1	4
» » Göteborg	22.	1,105	603	1,876	10	14	12
» » Uddevalla	3.	110	33	469	3	—	15
» » Borås	4.	189	109	699	1	—	5
» » Karlskrona	5.	540	60	70	17	11	91
» » Kristianstad	4.	223	44	432	22	2	5
» » Ystad	3.	162	29	260	1	—	6
» » Hälsingborg	8.	306	213	252	5	—	12

domstolväsendet och att dess arbetsuppgifter kunna överflyttas på de allmänna domstolarna utan att i de flesta fall medföra någon kännbar överbelastning av dessa. Förslaget innebär sålunda, utan att ursprungligen hava avsetts såsom ett led i besparingsarbetet, en i nuvarande statsfinansiella läge särskilt välkommen möjlighet att nedbringa det allmännas utgifter för rättsvården. Jag återkommer till en beräkning av dessa besparingar.

¹ Därav 1 extra förste assessor på 3:e avdelningen. Personalen tillhörande förmyndarekammaren ej medräknad.

² Särskilda krigsrättens vid kustflottans Stockholmsavdelning samt Vaxholms kustartilleriregementes krigsrätts arbetsbörda ej inräknad.

³ Mindre än 1.

⁴ Särskilda krigsrättens vid kustflottans Karlskronaavdelning arbetsbörda ej inräknad.

De åligganden som enligt nuvarande organisation ankomma på auditör äro av olika slag: 1) göromål som äga samband med auditörs ledamotskap i krigsrätt, 2) deltagande i handläggning av disciplinmål, 3) biträde åt militär befälhavare vid sammanläggning, förvandling och verkställighet av straff, 4) juridiskt rådgivarskap i övrigt samt 5) ombudsmannaskap å kronans vägnar i rättegångar.

Av de militära målen överblyttande å de allmänna domstolarna och den i samband därmed föreslagna ändringen i den särskilda krigsrättens sammanställning följer att de nuvarande auditörerna såsom bisittare i domstol försvinna. Därmed skulle, såsom jag i annat sammanhang påpekat (se prop. 1933 nr 223 s. 67), en av auditörernas huvudsakligaste uppgifter komma att fråntagas dem. Vad de återstående auditörsgöromålen angår utgick det remitterade lagutkastet från att det skulle ankomma på befattningshavare vid allmän domstol — vid häradsrätt sekreterare eller biträdande domare och vid rådhusrätt lagfaren ledamot i rätten — att fullgöra de åligganden i avseende å dels handläggning av disciplinmål dels ock sammanläggning, förvandling samt verkställighet av straff, som nu åvila auditör. Dessa åligganden ansågos äga sådant samband med domarverksamheten att de utan vidare kunde åläggas befattningshavare vid såväl häradsrätt som rådhusrätt. I lagutkastet hade däremot icke upptagits någon föreskrift därom, att de befattningshavare vilka avsågos skola träda i de nuvarande auditörernas ställe skulle utöva den konsulterande verksamhet i övrigt, som enligt gällande instruktion åvilar auditör. Ej heller fanns i utkastet någon motsvarighet till bestämmelsen om skyldighet för auditör att föra kronans talan i rättegång. Därvid hade man emellertid ej förbisett önskvärdheten av att de militära myndigheterna vid truppförbanden och däremot svarande enheter ägde tillgång till juridiskt biträde även i frågor som ej ha samband med befälhavares bestraffningsrätt. I årets statsverksproposition (andra huvudtiteln s. 72) har sålunda framhållits, att för tillgodoseende av sist omnämnda intresse borde sörjas på det sätt att till vederbörande befälhavares förfogande ställdes ett visst belopp till bestridande av kostnaderna för sådant juridiskt biträde varom nu är fråga.

Enligt lagförslaget skola de åligganden som enligt strafflagen för krigsmakten ankomma på auditör, d. v. s. handläggning av disciplinmål, i likhet med vad som föreslagits i lagutkastet tillkomma befattningshavare vid allmän domstol, dock icke såsom en skyldighet utan efter eget åtagande. På sätt i prop. 1933 nr 223 s. 68 anförts bör vidare av lämplighetsskäl liksom hittills hela den rådgivande verksamheten anförtras åt ifrågavarande befattningshavare, här fortfarande benämnda auditörer. Därav följer, att med förordnande att fullgöra samtliga nu ifrågavarande åligganden bör förenas rätt till viss ersättning av statsmedel, vare sig fråga är om befattningshavare i rådhusrätt eller annan allmän domstol. Något ombudsmannaskap å kronans vägnar i rättegångar torde för de nya auditörernas vidkommande icke böra ifrågakomma. Dylika uppgifter synas lämpligen böra helt anförtras åt de centrala förvaltningsorganen inom respektive armén, marinen och flygvapnet.

Såsom jag i annat sammanhang framhållit (se prop. 1933 nr 223 s. 69)

torde det kunna förutsättas att i regel till förordnande att vara auditor skall kunna erhållas befattningshavare vid den domstol som upptager mål från den avdelning av krigsmakten som uppdraget avser.

Den ersättning som enligt vad förut sagts skall tillkomma auditor bör utgå allenast i form av arvode och icke, på sätt nu sker, uppdelas i mot lön svarande ersättning, tjänstgöringspenningar och expensbidrag. Bestämmande för arvodets storlek blir omfattningen av de arbetsuppgifter, vilka beräknas komma att åvila vederbörande auditor. Att märka är, såsom av det nyss anförda framgår, att de föreslagna auditorernas arbetsuppgifter undergått en väsentlig reducering i förhållande till de nuvarande auditorernas. Beträffande omfattningen under åren 1929—1931 av auditorernas medverkan vid meddelandet av disciplinbestraffningar samt av deras rådgivande verksamhet hänvisas till en under utredningsarbetet upprättad tablå (Bil. A) i vilken jämväl upptagits ursprungligen ifrågasatta ersättningsbelopp till befattningshavare vid rådhusrätterna för biträde vid handläggning av disciplinmål. Vid föredragningen i lagrådet av det lagförslag, som ligger till grund för ifrågavarande reform, framhöll lagrådet angelägenheten av att den rättsbildade rådgivaren i disciplinmål, som ställdes till militär befälhavares förfogande, både hade erforderliga kvalifikationer och kunde förväntas nedlägga tillräckligt av tid och intresse på sin uppgift. En nödvändig förutsättning härför vore enligt lagrådets mening, att löneförmånerna icke tillmättes med alltför stor njugghet. Med beaktande av vad lagrådet sålunda anført föreslås nu såsom lägsta arvode 600 kronor, vilket belopp skall utgå i distrikt inom vilket finnes förlagt endast ett regemente. Det arvode som i varje särskilt fall synes böra komma i fråga framgår av en i anledning härav upprättad ny tablå (Bil. B). Sammanlagda avlöningsbeloppet till auditorerna skulle enligt denna tablå utgöra 25,600 kronor. Å nämnda belopp böra utgå dyrtidstillägg. Vid förslagets upprättande har det förutsatts, att den nuvarande, å äldre stat kvarstående auditören vid flottans station i Karlskrona fortfarande och intill dess han efter uppnådd pensionsålder erhåller avsked från tjänsten, skall bibehållas vid sin befattning med uppgift att fullgöra de i det föregående närmare angivna, begränsade auditorsgöromålen.

Då auditor är förhindrad förrätta sin tjänst, bör han vara skyldig att till vederbörligen förordnad vikarie avstå så stor del av arvodet som belöper å den tid förordnandet avser. Frågan huruvida någon ytterligare ersättning bör utgå till vikarie för auditor synes böra anstå till dess större erfarenhet vunnits av den nya organisationen.

För det fall att sekreterare i domsaga tjänstgör såsom auditor, bör han vara skyldig vidkännas skäligen avdrag å honom i hans förstnämnda egenkap tillkommande löneförmåner. En dylik åtgärd, vilken får anses motiverad av att auditorsgöromålen komma att taga tid i anspråk, som sekreteraren eljest skolat ägna åt arbete i domsagan, kommer att medföra någon besparing å det under andra huvudtiteln upptagna anslaget till bidrag till domsagornas förvaltning. Jämväl för det fall att till auditor skulle förordnas statlig befattningshavare, vilken uppbär avlöning å övergångsstat utan

att fullgöra någon annan statstjänst, torde Kungl. Maj:t böra besluta om den jämkning i eljest utgående arvoden, vartill omständigheterna skäligen kunna anses föranleda.

På sätt i prop. 1933 nr 223 s. 55 samt s. 61 o. f. anförts är det avsett att kustflottan samt militärförläggningarna i Vaxholm och Oscar-Fredriksborg skola läggas under särskild krigsrätt. Såsom förut (s. 3) anmärkts skall enligt lagförslaget den särskilda krigsrätten utgöras av tre civila ledamöter med domarutbildning, varjämte för dessa ledamöter skola finnas erforderligt antal ersättare. Med hänsyn såväl till att kustflottan då den är sammandragen som sommareskader ofta har sina övningar förlagda till norra Östersjön (Hårsfjärden, farvatten omkring Gotland) som till militärförläggningarna i Vaxholm och Oscar-Fredriksborg, synes de ordinarie ledamöternas i den särskilda krigsrätten stationeringsort böra vara Stockholm. Ersättare för nämnda ledamöter torde alltid böra vara förordnade i Stockholm ävensom i Karlskrona, varest kustflottan ständigt är sammandragen såsom vintereskader under tiden oktober—april. Därjämte synas med tanke på att kustflottans sommarövningar understundom äro förlagda till västkusten ersättare för särskilda krigsrättens ledamöter böra finnas förordnade i Göteborg.

Åklagare vid den särskilda krigsrätten skall såsom tidigare omtalats (s. 3) vara av Konungen särskilt förordnad person. Av skäl som nyss anförts beträffande ledamöterna i den särskilda krigsrätten böra jämväl ersättare för åklagaren ständigt vara förordnade i Stockholm, Karlskrona och Göteborg.

I likhet med vad som gäller beträffande avlöningen till den civila personalen vid särskilda krigsrätter enligt nuvarande organisation synas jämväl arvodena till befattningshavarna vid den särskilda krigsrätt varom här är fråga böra beräknas efter sammanträde. Nämnda arvoden torde böra bestämmas sålunda: till ordföranden 30 kronor, till annan ledamot 25 kronor jämte ytterligare 10 kronor till den ledamot som uppsätter protokollet samt till åklagaren 20 kronor, allt för sammanträdesdag. Vikarie för befattningshavare vid särskilda krigsrätten bör äga uppbära ersättning efter samma grunder som ordinarie befattningshavare. Å ifrågavarande arvoden böra dyrtidstillägg ej utgå. Vad förut sagts om jämkning i arvode, som skall tillkomma statlig befattningshavare å övergångsstat, vilken tjänstgör såsom auditör, bör jämväl gälla då sådan befattningshavare tjänstgör vid särskild krigsrätt. För bestridande av renskrivning och övriga därmed jämförliga expeditjonskostnader skall till ordförandens förfogande ställas erforderligt belopp, här förslagsvis beräknat till 800 kronor för år.

Sammanlagda kostnaderna för den särskilda krigsrätten låta sig icke på förhand beräkna innan närmare erfarenhet vunnits rörande omfattningen av krigsrättens verksamhet. Antagas kan dock att ett belopp av omkring 10,000 kronor skall vara tillfyllest för ändamålet; häri dock ej inräknade rese- och trakta-mentsersättningar. Anslaget bör givas förlagsanslags natur.

Till befattningshavare vid krigsdomstol ävensom till auditör bör i förekommande fall av statsmedel utgå reseersättning enligt allmänna rese-reglementet.

Då häradsrätt är nödsakad att hålla extra sammanträde för handläggning av militära mål som ej röra häktad, böra häradshövding, rättsbildat biträde samt nämndeman vara berättigade till reseersättning i likhet med vad nu gäller beträffande nämnda befattningshavares tjänstgöring vid rannsaking med häktad person å urtima ting eller extra rättegångsdag under lagtima ting. Landsfiskal, vilken tjänstgör såsom åklagare i militärt mål varom här är fråga, torde för tjänsteresa i anledning av uppvaktning i sådant mål redan enligt gällande bestämmelser vara berättigad till resekostnadsersättning. Jämväl befattningshavare vid rådhusrätt torde, då rätten sammanträder utom stadens område för handläggning av militära mål, böra vara berättigade till reseersättning. Reseersättning bör jämväl utgå till befattningshavarna vid den särskilda krigsrätten.

Därest mitt förslag att den nya krigsdomstols- och auditörsorganisationen skall träda i kraft den 1 januari 1934 varder av riksdagen bifallet, erfordras för budgetåret 1933/1934 dels anslag till avlönande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätter samt nuvarande särskilda krigsrätter under tiden den 1 juli—den 31 december 1933, dels ock för bestridande av kostnaderna för den blivande särskilda krigsrättens och de nya auditörernas verksamhet under tiden den 1 januari—den 30 juni 1934. Ifrågavarande anslag böra, i vad angår kostnaderna för den nuvarande organisationen, sättas till de i årets statsverksproposition beräknade beloppen, tillhoppa 59,000 kronor, samt beträffande den nya organisationen, såsom av det föregående framgår, till hälften av vad för helt budgetår skulle i sådant hänseende erfordras, eller till sammanlagt 17,800 kronor. Sistnämnda belopp bör fördelas på två anslag, nämligen till bestridande av kostnaderna för den särskilda krigsrätten under tiden den 1 januari—den 30 juni 1934 ett extra förslagsanslag å 5,000 kronor samt till avlönande av auditörer under tiden den 1 januari—den 30 juni 1934 ett extra anslag å 12,800 kronor. Med det för den särskilda krigsrätten för tiden efter den 1 januari 1934 beräknade beloppet böra bestridas såväl de föreslagna arvodena som renskrivningskostnaderna.

De av krigsdomstolarnas verksamhet föranledda reseersättningarna böra med visst undantag, vartill jag återkommer, utgå från i riksstatens andra huvudtitel upptagna, för dylika ändamål avsedda anslag. Sålunda böra för nämndemännens vidkommande ifrågavarande ersättning utgå från anslaget »reseersättning till nämndemän», under det att den för övriga befattningshavare utom landsfiskal bör gäldas med medel från anslaget »rese- och traktementspenningar». Vad landsfiskal beträffar torde honom tillkommande resekostnadsersättning böra utgå från det i riksstatens femte huvudtitel upptagna anslaget »vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet».

Såsom jag inledningsvis i denna proposition omnämnt, har i statsverkspropositionen för nästkommande budgetår beräknats ett belopp av 14,000 kronor för bestridande av ersättning till vissa ledamöter i rådhusrätt för befattning med disciplinmål m. m. De avvikelser från det ursprungliga förslaget till om-

organisation av den militära rättsvården, vilka under det fortsatta utredningsarbetet visat sig påkallade, ha medfört att anslag för nyssnämnda ändamål ej erfordras. Utöver det på grund härav tillgängliga beloppet åtgå emellertid för de båda anslag, som jag i stället angivit vara erforderliga, ett belopp av ytterligare 3,800 kronor. Härför ha sålunda medel icke beräknats i riksstaten. Enligt vad jag inhämtat av chefen för finansdepartementet, kunna emellertid dessa medel beredas inom ramen för den riksstat som förelagts riksdagen.

Beträffande de besparingar för statsverket som uppnås genom det nu framlagda förslaget hänvisas till en tablå, vilken torde såsom Bil. C få fogas till statsrådsprotokollet. Enligt denna tablå beräknas statsverkets årliga besparingar till omkring 123,000 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Kungl. *Hemställan*. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till avlöande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna under tiden den 1 juli—den 31 december 1933 anvisa ett *extra* anslag å ..... kronor 54,000;

dels minska det *ordinarie* förslagsanslaget till civil personal vid särskilda krigsrätter m. m., nu ..... kronor 10,000, till halva beloppet eller ..... kronor 5,000;

dels till bestridande av kostnaderna för den särskilda krigsrätten för kustflottan m. m. under tiden den 1 januari—den 30 juni 1934 anvisa ett *extra* förslagsanslag å ..... kronor 5,000;

dels ock till avlöande av auditörer under tiden den 1 januari—den 30 juni 1934 anvisa ett *extra* anslag å ..... kronor 12,800.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur. protokollet:

H. Stefenson.

Sammanfattning av auditörernas verksamhet enligt till justitiedepartementet inkomna uppgifter, auditörernas avlöning samt ifrågasatt ersättning till befattningshavare vid vissa rådhusrätter för deltagande i handläggning av disciplinmål.

Domstolar	Truppförband m. m. ¹	Antal av befälhavare ålagda disciplinära bestraffningar; medtal för åren 1929—1931 ²	Omfattningen av auditörernas rådgivande verksamhet (i förhållande till deltagandet i disciplinmål) ³	Nuvarande auditörers		Ifrågasatt ersättning till befattningshavare vid rådhusrätter för biträde vid handläggning av disciplinmål
				arvode	expensbidrag	
Stockholms rådhusrätt	Svea livgarde	140	} stor omfattning	4	2,500	4 150
	Göta livgarde (utom fästningsbat.)	43				
	Livregementet till häst	66				
	Svea artilleriregemente	56	} 50 %	2,600	200	} 4,300
	Svea ingenjörkår (utom kusting.-komp.)	28				
	Fälttelegrafkåren	29	} obetydlig tid	3,000	300	
	Flottans station	263				
	Sjökrigsskolan	5				
	Andra flygkåren	25				
	Garnisonssjukhuset	6				
	Artilleri och ingenjörhögskolan	8	} övervägande disciplinmål	6 600		
	Krigsskolan	49				
	Infanteriskjutskolan	5				
	Första intendenturkomp.	17	} övervägande disciplinmål	6 500		
Annan personal	10					
Kustflottan	6 140					
Vaxholms kustartillerireg. Svea ing.-kårs kusting.-komp.	46	} en gång i veckan	1,600	100		
Göta livgardes fästn.bat.	109					
Tillsammans	1,045					
Uppsala rådhusrätt	Upplands regemente	87	}	1,400	100	600
	Underofficersskolan	12				
Tillsammans	99					
Strängnäs >	Södermanlands regemente	55	} 25 %	1,400	100	500
Visby >	Gotlands infanterikår	28				
	artillerikår	24	} 25 %	1,600	100	500
Tillsammans	52					

¹ Förband och anstalter, vilka icke särskilt angivits i de från auditörerna inkomna uppgifterna, äro här ej medtagna. — ² Siffrorna i denna kol. äro delvis ungefärliga och avse i några fall disciplinmål, vilka föranlett annan åtgärd än disciplinär bestraffning. — ³ Procenttalen äro ungefärliga samt i allm. avgivna med reservation för felbedömning; i vissa fall har uppgift i detta avseende ej kunnat lämnas. — ⁴ Auditören tjänstgör även vid fästn.bat. — ⁵ Fast arvode såsom ersättning för arbete utöver tjänstgöringen vid krigsrättssammanträden; för sistnämnda tjänstgöring utgår ersättning med 40 kr. för varje sammanträde. — ⁶ Ungefärliga antalet av samtliga vid kustflottan av befälhavare ådömda bestraffningar; vid en del av dessa har vice auditör i Karlskrona biträtt. — ⁷ Jfr ovan vid Göta livgarde.

Domstolar	Truppförband m. m.	Antal av befälhavare ålagda disciplinära bestraffningar; meddelat för åren 1929—1931	Omfattningen av auditörernas rådgivande verksamhet (i förhållande till deltagandet i disciplinmål)	Nuvarande auditörers		Ifrågasatt ersättning till befattningshavare vid rådhusrätter för biträde vid handläggning av disciplinmål
				arvode	expensbidrag	
Karlstads rådhusr.	Värmlands regemente . .	69	50 %	1,400	100	500
Örebro »	Livregement. grenadjärer .	47	25 %	1,400	100	500
Västerås »	Första flygkåren	5				200
Falu »	Dalregementet	57	66 %	1,400	100	500
Gävle »	Hälsinge regemente . . .	97	66 %	1,400	100	500
Östersunds »	Jämtlands fältjägerreg. .	40	} 5 %	2,200	175	800
	Norrlands artillerireg. . .	62				
	Fjärde flygkåren	11				
	Tillsammans	113				
Umeå »	Västerbottens regemente .	145	66 %	2,200	175	800
	Norrlands dragonreg. . . .					
Överluleå tingslags häradsrätt	Norrbottnens regemente . .	209	} 5—10 %	5,000	800	—
	» artillerikår	40				
	Bodens artilleriregemente .	73				
	» ingenjörkår	52				
	Tillsammans	374				
Sollefteå tingslags häradsrätt	Västernorrlands reg.	87	} 10—20 %	2,200	175	—
	Norrlands trängkår	14				
	Tillsammans	101				
Linköpings rådhusrätt	Livgrenadjärregementet . .	49	} 10 %	1,800	150	600
	Svea trängkår	15				
	Tredje flygkåren	12				
	Tillsammans	76				
Jönköpings »	Smålands arméartillerireg. .	51	} 1,400	100	500	
	Skjutskolan & Skillingaryd .	3				
	Tillsammans	54				
Södra Vedbo tingslags häradsrätt	Jönköpings-Kalmar reg. . .	54	} 25 %	1,800	150	—
	Göta ingenjörkår	29				
	Tillsammans	83				
Växjö rådhusrätt	Kronobergs reg. (utom detachement i Karlskrona)	63	25 %	1,400	100	500
Halmstads »	Hallands regemente	60	15—20 %	1,400	100	500
Göteborgs »	Göta artilleriregemente . .	60	omkr. 100 fall om året	1,400	100	500
	Skeppsgossekåren i Marstrand					
Uddevallå »	Bohusläns regemente . . .	172	10 %	1,400	100	500
Borås »	Älvsborgs »	102	10 %	1,400	100	500
Skövde »	Skaraborgs »	67	} 33 %	2,300	175	900
	Livregementets husarer . .	88				
	Göta trängkår	7				
	Karlsborgs artillerireg. . .	30	} 50 %	1,400	100	
	Personal lydande under särskild krigsrätt	2				
	Tillsammans	194		200		

¹ Auditören tjänstgör även vid första flygkåren. — ² Beloppet avser även tjänstgöring vid ridskolan & Strömsholm (nu under reg.krigsrätten vid Livreg. till häst) samt Centrala flygverkstaden (nu under stationskrigsrätten i Stockholm). — ³ Se not 5 sid. 5. Auditören vid särsk. krigsrätten är anställd jämväl vid övriga i Skövde och Karlsborg förlagda trupper.

Domstolar	Truppförband m. m.	Antal av befälhavare ålagda disciplinära bestraffningar; medtal för åren 1929—1931	Omfattningen av auditörernas rådgivande verksamhet (i förhållande till deltagandet i disciplinmål)	Nuvarande auditörers		Ifrågasatt ersättning till befattningshavare vid rådhusrätter för biträde vid handläggning av disciplinmål
				arvode	expensbidrag	
Karlskrona rådhusrätt	Flottans station	221	} göromål av detta slag åvilar ej auditören; advokatfiskal är anställd vid stationen	14,000	300	} 2,000
	Andra flygkårens detachement	3				
	Karlskrona kustartillerireg. Kronobergs regementes detachement	71				
	Kustflottan	44				
	Tillsammans	³ 140		² 2,300	³ 150	
	Tillsammans	479				
Kristianstads rådhusrätt	Norra Skånska inf.-reg. .	70	} 25 %	42,600	4200	600
	Vendes artillerireg.	28				
	Tillsammans	98				
Hälsingborgs rådhusrätt	Skånska kavallerireg. . .	} 66	} ganska avsevärd grad, särskilt vid flygkåren	1,200	75	500
	Flygkåren å Ljunghyhed					
Ystads	Södra Skånska inf.-reg. .	52	} mycket ringa del	1,400	100	500
Västra Göttinge häradsrätt	Skånska trängkåren . . .	5		5	5	—

¹ Lön å äldre stat. — ² Ersättningen avser även Göta ingkårs kusting.komp. — ³ Ungefärliga antalet av samtliga vid flottan ådömda bestraffningar; jfr not 6 sid. 5. — ⁴ Ersättningen avser jämväl Skånska trängkåren. — ⁵ Jfr not 4.

Bilaga B.

Förteckning över föreslagna auditörsbefattningar jämte därmed förenade arvoden.

Befattning	Stationeringsort	Truppförband m. m.	Arvode
1 auditör	Stockholm	Personal vid verk, expeditioner, staber, skolor, militära anläggningar, förråd och verkstäder i Stockholm och Vaxholm Generalstabens huvudstation Svea livgarde Göta livgarde Svea artilleriregemente Svea ingenjörkår Fälttelegrafkåren Första intendenturkompaniet Garnisonssjukhuset Stockholms örlogsstation utom Skeppsgossekåren i Marstrand samt Göteborgs och Gustavsviks örlogsdepåer Krigsskolan Vaxholms kustartilleriregemente utom detachementet i Hemsö fästning Andra flygkåren utom detachementet i Karlskrona	4,000 (event. uppdelat på flera befattningshavare)
1 d:o	Uppsala	Upplands regemente Arméns underofficersskola Infanteriskjutskolan	800
1 d:o	Eskilstuna	Södermanlands regemente Karl Gustaf stads gevärsfaktori Åkers krutbruk	600
1 d:o	Visby	Personal vid militära anläggningar, expeditioner, staber och verkstäder å Gotland Gotlands infanterikår Gotlands artillerikår	700
1 d:o	Karlstad	Värmlands regemente	600
1 d:o	Örebro	Livregementets grenadjärer	600
1 d:o	Västerås	Första flygkåren Centrala flygverkstaden Ridskolan	600
1 d:o	Falun	Dalregementet	600
1 d:o	Gävle	Hälsinge regemente Ur flera truppförband sammandragen skola & Marma skjutfält	600
1 d:o	Sollefteå	Västernorrlands regemente Norrlands trängkår Kommendant med stab i Hemsö fästning Vaxholms kustartilleriregementes detachement i Hemsö fästning Gustavsviks örlogsdepå	800

Befattning	Stationeringsort	Truppförband m. m.	Arvode
1 auditör	Östersund	Norra arméfördelningens stab Jämtlands fältjägarregemente Norrlands artilleriregemente Fjärde flygkåren Tygverkstaden	1,000
1 d:o	Umeå	Västerbottens regemente Norrlands dragonregemente utom detachementet i Boden	800
1 d:o	Boden	Personal vid militära anläggningar, expeditioner, staber, skolor, förråd och verkstäder i Bodens fästning Norrbottens regemente Norrlands dragonregementes detachement i Boden Norrbottens artillerikår Bodens artilleriregemente Bodens ingenjörkår Tredje intendenturkompaniet Garnisonssjukhuset	2,000
1 d:o	Linköping	Östra brigadens stab Livgrenadjärregementet Svea trängkår Tredje flygkåren Centrala flygverkstaden	900
1 d:o	Jönköping	Smålands arméartilleriregemente Tygverkstaden Ur flera truppförband sammandragen skola & Skillingaryds skjutfält	600
1 d:o	Eksjö	Jönköpings-Kalmar regemente Göta ingenjörkår utom kustingenjörkompaniet Fortifikationsförrådet	800
1 d:o	Växjö	Kronobergs regemente utom detachementet i Karlskrona	600
1 d:o	Halmstad	Hallands regemente	600
1 d:o	Göteborg	Göta artilleriregemente Tygverkstaden Göteborgs örlogsdepå Skeppsgossekåren i Marstrand Kommandant med stab i Älvsborgs fästning Karlskrona kustartilleriregementes detachement i Älvsborgs fästning Flygvapnets etablisement	900
1 d:o	Uddevalla	Bohusläns regemente	600
1 d:o	Borås	Älvsborgs regemente	600
1 d:o	Skövde	Västra arméfördelningens stab Skaraborgs regemente Livregementets husarer Göta trängkår Personal vid militära anläggningar, expeditioner, staber, skolor, förråd, fabriker och verkstäder i Karlsborg Karlsborgs artilleriregemente Andra intendenturkompaniet Flygvapnets etablisement Garnisons sjukhuset Remontdepån	1,500

Befattning	Stationeringsort	Truppförband m. m.	Arvode
1 auditör	Karlskrona	Personal — icke tillhörande flottans station — vid militära anläggningar, expeditioner, staber, skolor, förråd och verkstäder i Karlskrona fästning Kronobergs regementes detachement Göta ingenjörkårs knstingenjörkompani Karlskrona kustartilleriregemente utom detachementet i Älvsborgs fästning Andra flygkårens detachement i Karlskrona	900
1 d:o	Kristianstad	Norra skånska infanteriregementet Vendes artilleriregemente Tygverkstaden Ur flera truppförband sammandragen skola å Rinkaby skjutfält Skånska trängkåren	1,000
1 d:o	Ystad	Södra skånska infanteriregementet	600
1 d:o	Hälsingborg	Södra arméfördelningens stab Skånska kavalleriregementet Flygskolkåren Remontdepån	800
1 d:o	Stockholm	Kustflottan	1,500 (event. uppdelat på tre befattningshavare i Stockholm, Karlskrona o. Göteborg)

Sammanställning
av kostnaderna för den militära rättsvården före och efter genomförandet
av krigsdomstolsreformen.

		Nuvarande kostnader	Kostnader efter reformen
1	Personal vid regements- och stationskrigsrätter	108,000	—
2	Å äldre stat kvarstående auditör inkl. ålderstillägg och tillfällig löneförbättring	5,900	5,900
3	De nya auditörerna	—	25,600
4	Personal vid särskilda krigsrätter	16,000	10,000
5	Krigshovrätten	34,000	¹ 20,000
6	Dyrtidstillägg	30,000	² 10,500
7	Vikariatsersättningar	1,000	—
8	Rese- och traktamentsersättningar	4,000	4,000
	Summa kronor	198,900	76,000
	Besparing således kronor		122,900

¹ Avlöningar till befattningshavare å övergångsstat (jfr prop. nr 224). Beloppet bortfaller vid deras avgång. Den lägre siffran 10,000 kronor i tablån å s. 4 byggde på antagandet att krigshovrättsrådet skulle komma att tjänstgöra som hovrättsråd och sålunda avlönas på hovrättens ordinarie stat. En väsentlig besparing å posterna rad 3 och 4 skulle kunna göras om krigshovrättsrådet och överkrigsfiskalen kunde användas inom någon av dessa personalgrupper.

² Av detta belopp belöpa omkring 1,700 kronor på avlöningarna å övergångsstat (rad 5) och bortfalla alltså med dessa.